

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio LXVIII. De his, quæ pertinent ad iustum accusationem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](#)

Vtrum homo teneatur ad accusandam.

AD PRIMVM. Sic proceditur. Vi detur, q̄ homo non teneatur ad accusandum. Nullus enim exculcatur ab impletione diuiniprecepti propter peccatum, quia iam ex suo peccato commodum reportaret: sed aliqui propter peccatum inhabiles ad accusandum, sicut excommunicates, & illi, qui sunt de maioribus criminis causati priusquam innoxii monstrentur, non tenentur ex precepto diuinum ad accusandum.

¶ 2 Præt. Omne debitum ex charitate debet finis precepti. Vnde dicitur Romani 13. quicquam debeatis, nisi vt iniucem diligat, quod est charitatis, homo debet minoribus & minioribus, subditis & praeditis, subditu nō debeat pralatos acceſſare, neque suos maiores, vt per plura capitula probetur quid nullus ex debito teneatur.

¶ 3 Pret. Nullus tenetur contra fidelium quam debet amico, quia non debet alio quod sibi non vult fieri: sed accusare doquæ est cōtra fidelitatem, quia quis doquæ dicitur enim Prouer. 1. Qui ambulat in reuelat arcanū: qui autem nō dñe est, misse.

ergo homo non teneatur ad accusandum.

Secunda Contra est, quod dicitur Lumen 1. cur anima, & audiuerit vocem inuitans, ut quid ipse vidit, aut consensu ed. nō potest portabit iniuriam suam.

Respon. Dicendum, q̄ si hoc supra dictum est differentia inter denunciationem & accusationem in denunciatione attenditur emendatio in accusatione autem attenditur punio. Poenæ autem presenti vita non per lege, quia non est hic ultimum retributio, in quantum sunt medicinales conferentes accusationem persona peccatis, vel ad bonum cuius quies procuratur per punitionem poenæ, quorum primum intenditur in denunciatione. dictum est: secundum autem propriam accusationem. Et ideo si crimen fuerit in detrimentum reipub, teneat homo alicuius; dummodo sufficiet possit probare, quod alicuius vergit in multitudinis corruptione, seu spiritualem: si autem montem fecerit, quod in multitudinem redire, et sufficiente probationem adhibere, non sufficiat ad intēndū acculacionē, quia alios lus tenerur, quod non pō debito modo pertinet.

POSTE A considerandum est de his, quæ pertinent ad iniustam accusationē.

Ad Primum ergo dicendum, quod debet, per peccatum reddi aliquem iniuriam, que homines facere teneantur, sicut a viram aternam, & ad afflumentum Ecclesiasticum: nec tamen ex hoc homo respondet modum, quinimo deficeret ab eis, qui respondeunt cere, et grauissima poena, quia viram, et quedam hominis perfections.

Ad Secundum dicendum, q̄ subditus prohibetur accusare, q̄ nō ait chronicon sua prauitate vitam cordi diffamare, & teneantur. Vel etiam si subditus accusatur,

QVÆST. LXVIH.

¶ Super Questionis sexagesimæ etiæ articulum primum.

Tracta. 216.
parum a me
die, tom. 9.

LIL. 5. C. 10.
circa H. 10. 1.

IN art. 1. q. 63. caue ignorantiam illorum, qui putat neminem teneri ad accusationem, sed accusationem quasi esse conuicti præcepum diuinum. Dimitte nobis debita nostra &c. Non adiutunisti, q̄ non minus teneat aliquis siccurare communem detrimentum corporali, vel spirituali, quam priuata, quanto bonum communem & diuinum est, & amabilius, quam priuata. Constat autem quod teneat quilibet sciens, & potens subuenire periculo corruptiæ spirituali, vel corporalis proximi, feruatis debitis conditionibus: multo ergo magis teneat subuenire periculo publico. Scito igitur, q̄ quia accusatio ordinatur ad communem bonum. si sciens crimem alterius, quod in periculum multitudinem uergat, & habens testes, quibus potest illud probare, potest per aliam manuam, quam per accusationem provide re bono multitudinis; non teneat ad accusationem, licet licite posset ex zelo iustitia accuare, personæ conditionibus personæ puniendæ in exemplum aliorum. Si autem aliter nō potest, quam per accusationis viâ, periculo multitudinis obuiare, teneat de necessitate salutis ad accusationem: alioquin nō diligenter bona cōmune opere, & veritate. Ridiculum autem est inducere ad hoc illud orationis Dominicae, Dimitte nobis debita nostra, cum non sit, sed proximi, non viuus, sed multitudinis causam agat accusator huiusmodi. Et si sua ageret causam, non teneat ex hac diuina institutione remittere, quin velit iustitiam habere locū suū: sed nō ex passione, non ex propria autoritate vindicare.

In responsione ad primum adiuerte, q̄ qui accusare prohibetur: sed princeps, qui habet plenariam potestate in republica, si ille, qui paſſus est iniuriā, velit eam remittere, poterit reum licet absoluere, si hoc publice uulnere abſoluere: sed adiutor, qui non est nisi innoxii monſtrantur, non tenetur ex precepto diuinum ad accusandum.

¶ 2 Præt. Omne debitum ex charitate debet finis precepti. Vnde dicitur Romani 13. quicquam debeatis, nisi vt iniucem diligat, quod est charitatis, homo debet minoribus & minioribus, subditis & praeditis, subditu nō debeat pralatos acceſſare, neque suos maiores, vt per plura capitula probetur quid nullus ex debito teneatur.

¶ 3 Pret. Nullus tenetur contra fidelium quam debet amico, quia non debet alio quod sibi non vult fieri: sed accusare doquæ est cōtra fidelitatem, quia quis doquæ dicitur enim Prouer. 1. Qui ambulat in reuelat arcanū: qui autem nō dñe est, misse.

ergo homo non teneatur ad accusandum.

Ad Secundum dicendum, q̄ Deus habet supremam potestatem iudicandi, & ad ipsum pertinet quicquid cōtra aliquem peccatur. Et ideo liberū ei est poenam remittere, precepit enim quod peccato ex hoc pena maxime debeatur, quod est cōtra ipsum: non tamen remittit poenam, nisi secundum quod decet suam honestatem, quæ est oīum legum radix.

Ad Tertium dicendum, q̄ index si inordinare poenam remitteret, non cōmentum inferret & communiat, cui expedit, vt maleficia puniantur, ad hoc, quod peccata videntur. Vnde Deuter. 13. post poenam seductoris subditur. Vnde omnis Israel audiens timeat, & nequaquam ultra faciat quipplum huius rei simile. Nocet etiā persona, cui est illata iniuria, quæ recompensatio nem accipit per quandam restituitionem honoris in pena iniuriatis.

QVÆSTIO LXVIII.

De pertinentibus ad iniustam accusationem, in quatuor arti clos diuina.

POSTE A considerandum est de his, quæ pertinent ad iniustam accusationē.

Et circa hoc queruntur quatuor.

¶ 1 Primò, Vtrum homo accusare teneatur.

¶ 2 Secundo, Vtrum accusatio sit facienda in scriptis.

¶ 3 Tertiò, Quomodo accusatio sit vitiosa.

¶ 4 Quartò, Qualiter male accusantes sint puniendi.

*Super Questionis
scriptis modicane
Articulus secundus
& tertius.*

Narr. 2. & 3. &
I. 4. nihil speciale
forbendum occurrit,
nisi secundus, qd
regenter sit, docet:
& in serio tria accusa-
tiones vita quod-
que vere criminis in-
terredimuntur, diligen-
ter notes, scilicet
in malitia, praevaria-
tio inaudita, &
tergiversatio inordi-
nata. Ita ut intelligas
liter terminos, voca-
tur ex temeritate ac-
cuse, qui vel ex in-
confusione caloris im-
perii accusat, non
prosperit, qd
probare nequit,
vel qui audiunt credut
eis accusat. Et isto
item errore dece-
pit ab aliquo teste
idoneo, deficit in p-
robatione, quia f. pro-
mota testificari, & re-
cessit, ut non refle-
xus delinqutatur.
C. 5. Pr. 2. q. 8. dicitur. Nullus
absens accusare potest, nec ab ali-
quo accusari: sed scriptura ad
hoc uidetur esse utilis, ut absen-
tibus aliquid significetur, ut pat-
ter per * Aug. 10. de Trinit. ergo
in accusatione non est necessaria
scriptura, praesertim cum Ca-
non dicat, qd per scripta nullius
accusatio suscipiat.

¶ 6. Pr. 2. q. 8. Sic procedit.
A. Videtur, qd non sit necessaria
accusationem in scriptis fieri. Scriptura enim adiungenda
est ad subveniendum humanæ
memoria circa præterita: sed ac-
cusatio in præsenti agitur, ergo
accusatio scriptura non indiget.
¶ 7. Pr. 2. q. 8. dicitur. Nullus
absens accusare potest, nec ab ali-
quo accusari: sed scriptura ad
hoc uidetur esse utilis, ut absen-
tibus aliquid significetur, ut pat-
ter per * Aug. 10. de Trinit. ergo
in accusatione non est necessaria
scriptura, praesertim cum Ca-
non dicat, qd per scripta nullius
accusatio suscipiat.

¶ 8. Pr. 2. q. 8. Accusatorum persona sine
scripto numquam recipientur.

R. Dicendum, qd sicut
supra * dictum est, quando in cri-
minibus per modum accusatio-
nis agitur, accusator constitutur pars, ita qd iudex inter accusato-
rem, & eum qui accusatur, mediis constitutur ad examen
iustitia, in quo oportet, quantu
possible est, secundum certitudinem procedere. Quia uero ea,
qua uebor tenus dicuntur, facile
labuntur a memoria, non posset
iudicii esse certum quid, & qualiter
dictum sit, cum debet profer-
re sententiam, nisi esset in scriptis
redactum. Et id est rationabiliter
institutum est, ut accusatio, sicut
& alia, que in iudicio aguntur,
redigatur in scriptis.

A. D. PRIMVM ergo dicendum,
qd difficile est singula uebra pp
coru multitudinem, & varietatem
retinere: cuius signum est, quod

rint criminosi, vt habeat * 2. quest.
7. alioquin si fuerint alias idonei
ad accusandum, licet subditis ex
charitate suos preclaros accusare:

A. D. TERTIVM dicendum, qd reue-
lare secreta in malum personæ,
est contra fidelitatem: non autem
si reuelentur pp bonum cœ, qd
temper preferendum, est bono
priuato. Et ideo contra bonum
commune, nullum secretum li-
cet recipere: nec tamen omnino
est secretum, quod per sufficien-
tes testes potest probari.

ARTICVLVS II.
Vtrum sit necessarium accusationem
in scriptis fieri.

A. SECUNDVM sic procedit.
Videtur, qd non sit necessaria
accusationem in scriptis fieri. Scriptura enim adiungenda
est ad subveniendum humanæ
memoria circa præterita: sed ac-
cusatio in præsenti agitur, ergo
accusatio scriptura non indiget.
¶ 2. Pr. 2. q. 8. dicitur. Nullus
absens accusare potest, nec ab ali-
quo accusari: sed scriptura ad
hoc uidetur esse utilis, ut absen-
tibus aliquid significetur, ut pat-
ter per * Aug. 10. de Trinit. ergo
in accusatione non est necessaria
scriptura, praesertim cum Ca-
non dicat, qd per scripta nullius
accusatio suscipiat.

¶ 3. Pr. 2. q. 8. Sic procedit.
A. Videtur, qd accusatio no
reddatur iniusta propter calum-
niam, prævaricationem, & ter-
giuersationem. Quia sicut dicitur * 2. quest. 3. Calumniari est
falsa crimen intendere: sed
quandoque aliquis alteri falsum
crimen obicit ex ignorantia fa-
cti, qua excusat. ergo uidetur, qd
non semper reddatur iniusta ac-
cusatio, si sit calumniosa.

¶ 2. Pr. 2. q. 3. cap. 33. art. 7. In*ibidem* dicitur, qd prævaricari est uera crima abseconde-
re: sed hoc non uidetur esse illi-
citum, quia homo non tenebat
ad omnia crimina detegenda, ut
supra * dictum est. ergo uidetur,
quod accusatio non reddatur
iniusta ex prævaricatione.

¶ 3. Pr. 2. q. 3. cap. 33. art. 7. In*ibidem* dicitur, qd tergiuer-
sari est in uiuero ab accusatio-
ne desistere: sed hoc absq; iniustitia
fieri potest. dicit enim * ibidem. Si
quem ponitur criminaliter
accusationem, & inscriptionem
fecisse de eo, quod probare non
potuerit, si cum accusato inno-
cente conuenierit, iniuste se abso-
lutus. ergo accusatio non redi-
etur iniusta per tergiuersationem.

Sed Contra est, qd *ibidem* dicitur: Accusatorū teme-
ritas

multi cadem uebra audientes, si
interrogarentur, non referent
ea. Similiter etiam cum modica
uerborum differentia sensum va-
riet, ideo etiam si post modicum
tempus debeat iudicis sententia
promulgari, expedit ad certitu-
dinem iudicij, ut accusatio redi-
gatur in scriptis.

A. D. SECVNDVM dicendum, qd
scriptura non solū necessaria est
pp absentiam personæ qua signifi-
cat, ut cui est aliquid significan-
dum, sed etiam propter dilatio-
nem temporis, vt * dictum est.
B. Ad 1. arg.

ARTIC. III.

QVAEST. LXVIII.

ritas tribus modis detergitur. Aut enim calumnia F
tur, aut pruaricantur, aut tergiuerantur.

Respon. Dicendum, qd sicut * dictum est, accusatio ordinatur ad bonum commune, quod intendit per cognitionem criminis. Nullus autem debet nocte aliqui iniuste, ut bonū commune promoveat; & ideo in accusatione duplicit rōne contingit esse peccati. Vno modo ex eo, qd aliquis iniuste agit cōtra eum, qui accusatur, crima falsa ei imponēdo, quod est calumniari. Alio modo, ex parte reipublicæ, cuius bonū principaliter intēdūtur in accusacione, dum aliquis impedit malitiosē punitionē peccati. Quod iterū duplicit cōtingit. Vno modo fraudē in accusationē adhibendo: & hoc prīnat ad pruaricationem. Nam pruaricator d̄ quasi varicator, qui aduersam partē adiuvit, prodiū cauſa sua. Alio modo, totaliter ab accusatione desistendo. qd est tergiuerari. In hoc enim qud desistit ab hoc quod cooperat, quasi tergum vertere videtur.

Ad Primum ergo dicendum, qd homo non dēt ad accusationē pcedere, nisi de re omnino sibi certa, in qua ignorāntia facti locū non habeat. Nec tñ qui falso crimen alicui imponit, calumniatur, sed solum qui ex malitia in falso accusationē prorūpit. Contingit enim quandoq; ex animi leuitate ad accusationē procedere, quia scilicet alijs nimis faciliter credit, quod audiuit: & hoc temeritatis est. Aliquando autem ex iusto errore mouetur aliquis ad accusandum, qua omnia secundum prudentiam iudicis debent discerni, ut non prorumpat eum calumniatum fuisse, qui ex leuitate animi, uel ex iusto errore in falso accusationē prorupit.

Ad Secundum dicendum, qd non quicunque abscondit uera crimina, pruaricatur: sed solum si fraudulenter abscondit ea, de quibus accusationē proponit, colludēs cum reo, proprias probationes dissimulando, & falsas excusationes admittendo.

Ad Tertiū dicendum, qud tergiuerari est ab accusatione desistere, omnino animum accusandi deponendo non qualitercumque, sed inordinate. Contingit autem aliquem ab accusatione desistere ordinare absque virtu duplicit. Vno modo in ipso accusationis processu, si cognoverit esse falso id, de quo accusavit, & si pari conueniente absoluit accusator, & reus. Alio modo, si princeps, ad quem pertinet cura boni communis, quod per accusationem intenditur, accusationem aboleuerit.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum accusator, qui in probatione defecrit, teneatur ad pœnam talionis.

Ad Quartum sic proceditur. Videatur, qud accusator, qui in probatione defecrit, nō teneatur ad pœnam talionis. Contingit enim quandoque aliquem ex iusto errore ad accusationem procedere, in quo causa index accusatorem absolvit, ut dicitur * 2. qual. 3. non ergo accusator, qui in probatione defecrit, teneatur ad pœnam talionis.

P 2 Præt. Si pœna talionis ei, qui iniuste accusat, sit injungenda, hoc erit propter iniuriam in aliquem commissam: sed non propter iniuriam comunam in personam accusati, quia sic princeps non posset hanc pœnam remittere: nec etiam propter iniuria illata in rempublicam, quia sic accusatus non posset eum absoluere. ergo pœna talionis non debetur ei, qui in accusatione defecrit.

P 3 Præt. Eadem peccato non debetur duplex pœ-

na, secundum illud Naum. 1. Nō iudicabis in ipsa: sed qui in probatione deficit, nam in infamia, quam etiam Papanon iudicari remittere, secundum illud * Gealii Pap. quām animas per poenitentiam falare vult, infamiam tamen abolerere non possunt, tenetur ad pœnam talionis.

Sed Contra est, qd * Adrianius Papadici pbauerit qd obiecit, pœna quā intulit.

Respon. Dicendum, qud sicut integrum est, accusator in causa accusationis committens intēndens ad pœnam accusati. Ad iudicium pertinet, ut inter eos iustitia equalitatut. Iustitia autem equalitas hoc requirit mehtrum qud quis alter intentat, pyle pœnam secundum illud Exod. 21. Oculum pro oculo dente: & ideo iustum est, ut ille qui peritonem aliquem in periculum gravem patit, ipse etiam similem pœnam patitur.

Ad Primum ergo dicendum, quod sicut soph. dicit in 5. Ethico. In iustitia non ferment contrapassum simpliciter, quia mutatur, ut aliquis voluntarie, vel involuntariè dat. Voluntario autem deberit pœna, sed iudicio deberit venia: & ideo quando invenitur aliquem de falso accusat, non venientia, sed in voluntariè propter ignorantiam erroris, non imponit pœnam talionis.

Ad Secundum, qd ille qui male accusat, contra personam accusati, & contra rem pœnam utrumque punitur. Et hoc est, ut Deut. 19. Cumq; diligenter illū pœnam ferent falso testem duxisse contra fidem mendacium, reddent ei sicut fratres duxerunt: qd pertinet ad iniuriam per son. Et pœna tu ad iniuriam reipublice subdit. Et ad medio tui, ut audientes extē timores, & nequam talia audeant facere. Speciem personā accusati facit iniuriam, & accusat: & ideo accusatur, si innocens iniuriam iniuriam suam remittere, maxime si nō causavit accusat, sed ex animi leuitate. Si vero auctor innocentis desistat propter aliquem cum aduersario, facit iniuriam remittere, potest ei remitti ab eo, qui accusat, & non remitti per principem, qui, curam pœnam talionis.

Ad Tertiū dicendum, qd pœnam talionis accusator in recompensatione non nocens proximo inferre intentat: sed pœna inferatur propter malitiam, ex qua calumnia facta. Et quandog; quidem princeps remittit, & non abolet iniuriam: quandoque abolet iniuriam abolet. Vnde & Papa postulat iniuriam abolet. Et qd dicit * Pape Graeciam iniuriam abolet non pœnum, intelligit, ut iniuriam facti, ut quia eam abolet aquila expedit: vel etiam loquitur de iniuria facta iudicem ciuilem, sicut dicit * Graecius.

Q 2 Præt. Si pœna talionis ei, qui iniuste accusat, sit injungenda, hoc erit propter iniuriam in aliquem commissam: sed non propter iniuriam comunam in personam accusati, quia sic princeps non posset hanc pœnam remittere: nec etiam propter iniuria illata in rempublicam, quia sic accusatus non posset eum absoluere. ergo pœna talionis non debetur ei, qui in accusatione defecrit.

P 3 Præt. Eadem peccato non debetur duplex pœ-

EINDE considerandum est de peccatis, que sunt contra iustitiam, in quatuor articulos divisa.

Q 1 Præt. Si quis in iudicio perdidit.

Q 2 Præt. Si quis in iudicio perdidit.

Q 3 Præt. Si quis in iudicio perdidit.

Q 4 Præt. Si quis in iudicio perdidit.